

Soạn bài Ông già và biển cả (Hê-minh-uê) - Ngữ văn 12

Câu 1. Hình ảnh những vòng lượn của con cá kiếm được nhắc đi nhắc lại trong đoạn văn gợi lên những đặc điểm gì về cuộc đấu giữa lão và con cá (thời điểm, phong độ, tư thế...)?

Trả lời:

- Đây là ngày thứ ba của chuyến câu, ông lão đã phải nín giữ con cá, còn con cá thì mắc câu đang cố vùng vẫy để cố thoát thân, cả hai đều không được ăn uống. Chỉ ra sự tương quan lực lượng giữa hai bên.
- Sự lặp đi lặp lại của các vòng lượn cho thấy cuộc giằng co giữa hai bên đang ở giai đoạn gay go, quyết liệt, tạo nên tình thế cả hai đối thủ phải nỗ lực hết mình.
- Con cá cố gắng để thoát hiểm, qua đó cho thấy phẩm chất kiên cường của nó. Ông lão cũng cố hết sức để bảo vệ thành quả của mình bằng kinh nghiệm và chút sức lực còn lại.

Câu 2. Cảm nhận về con cá kiếm tập trung vào những giác quan nào của ông lão? Chứng minh rằng những chi tiết này gợi lên sự tiếp nhận từ xa đến gần, từ bộ phận đến toàn thể?

Trả lời:

- Ông lão cảm nhận về con cá kiếm bằng thị giác và xúc giác. Cảm giác đó ngày càng mãnh liệt (cảm nhận về khoảng cách, nhận ra con cá từ độ căng của sợi dây câu, từ lưỡi kiếm của con cá quật vào sợi dây thép đáy,...)

Ông lão còn cảm nhận con cá bằng nỗi đau thể xác vì phải nỗ lực, gắng sức để giữ cho băng được thành quả lao động của mình. Con cá hiện ra như một nhân vật trong đoạn trích.

- Sự cảm thông xuất hiện trong cuộc đấu giữa ông lão và con cá, qua đó cho thấy tác phẩm không chỉ đề cập đến chuyện đi câu bình thường mà còn là câu chuyện của con người tự vượt qua giới hạn hiểu biết của chính mình để vươn tới sự hoàn thiện.

Câu 3. Hãy phát hiện thêm một lớp nghĩa mới: Phải chăng ông lão chỉ cảm nhận đối tượng bằng giác quan của một người đi săn, một kẻ chỉ nhằm tiêu diệt đối thủ của mình? Hãy tìm những chi tiết chứng tỏ một cảm nhận khác lạ ở đây, từ đó nhận xét mối liên hệ giữa ông lão và con cá kiếm.

Trả lời:

- Trong đoạn trích: ông lão không chỉ cảm nhận con cá với cảm xúc của kẻ đi săn, muốn giết đối thủ mà còn coi nó như đối thủ xứng tầm người bạn, người anh em, cảm phục nó.

- Chi tiết:

+ Lời đối thoại với con cá kiếm: *đừng nhảy, cá ơi, tao chưa từng thấy ... anh em à.* => Coi con cá như con người.

+ "*Khi ấy con cá, mang cái chết trong mình, sức tỉnh phóng vút lên khỏi mặt nước phô hết tâm vóc khổng lồ, vẻ đẹp và sức lực của nó*". Cái chết của con cá cũng bộc lộ vẻ đẹp kiêu dũng hiếm thấy.

- Mối liên hệ:

+ Đây không phải là quan hệ giữa người đi câu với con cá câu được.

+ Vượt lên trên quan hệ đó, đây là quan hệ giữa hai kì phùng địch thủ (quan hệ ngang hàng, cân tài cân sức, cả hai đều nỗ lực hết mình)

+ Khi ông lão chiến thắng con cá, xuất hiện một cái nhìn khác về mối quan hệ giữa họ: quan hệ ứng xử giữa con người với môi trường.

Câu 4. So sánh hình ảnh con cá kiểem trước và sau ông lão chiếm được nó. Điều này gợi cho anh (chị) suy nghĩ gì? Vì sao có thể coi con cá kiểem như một biểu tượng?

Trả lời:

- So sánh hình ảnh con cá trước và sau khi ông lão chiếm được nó:

+ Trước: to lớn, xinh đẹp, đuôi lớn hơn hai lưỡi hái lớn, màu tím hồng, thân hình đồ sộ; phẩm chất khôn ngoan, kiên cường => mang vẻ đẹp sức mạnh oai phong, kì vĩ.

+ Sau: không chấp nhận cái chết, phóng vút lên mặt nước phô diễn vẻ đẹp; con cá bạc trắng, thẳng đơ.

- Hình ảnh con cá kiểem mang ý nghĩa biểu tượng:

+ Thiên nhiên => thể hiện vẻ đẹp, sức mạnh, tính chất kiêu hùng, kì vĩ của tự nhiên.

+ Cuộc sống => những chông gai, thử thách của cuộc đời.

+ Con người: ước mơ về thành quả lao động.

+ Nghệ thuật: ước mơ sáng tạo.

LUYỆN TẬP

Yêu cầu: Ngoài việc mô tả bằng lời của người kể chuyện, còn có ngôn từ nào trực tiếp nói lên hành động và thái độ của ông lão trước con cá kiểem không? Tác dụng của loại ngôn ngữ đó?

Trả lời:

- Ngoài việc miêu tả bằng lời của người kể chuyện, còn có loại ngôn từ trực tiếp nói lên hành động và thái độ của ông lão trước con cá kiểem, đó là ngôn ngữ đối thoại nội tâm của nhân vật ông lão Xan-ti-a-gô, cũng như cuộc "đối thoại" giữa ông lão với con cá kiểem.

Có lúc nó là độc thoại nội tâm, có lúc là đối thoại với con cá kiểem:

+ "*Đừng nháy, cá*" - Lão nói - "*Đừng nháy!*"

+ "*Cá ơi*" - ông lão nói - "*Cá này, dẫu sao thì mày cũng sẽ chết. Mày muốn tao cùng chết nữa à?*".

+ "*Mày đừng giết tao, cá à?*" - ông lão nghĩ - "*Mày có quyền làm thế!*". "*Tao chưa từng thấy bất kì ai hùng dũng, duyên dáng, bình tĩnh, cao thượng hơn mày, người anh em ạ!*".

- Ý nghĩa của lời phát biểu trực tiếp:

+ Khiến người đọc cảm thấy như đang trực tiếp chứng kiến sự việc

+ Hình thức đối thoại này chứng tỏ Xan-ti-a-gô chiêm ngưỡng, coi con cá kiểem như một con người.

+ Vẻ đẹp của con người trong hành trình theo đuổi và đạt được ước mơ của mình.

Đoạn văn tiêu biểu cho phong cách viết độc đáo của Hê-minh-uê: luôn đặt con người đơn độc trước thử thách. Con người phải vượt qua thử thách, vượt qua giới hạn của chính mình để vươn tới và đạt được ước mơ, khát vọng của mình. Hai hình tượng ông lão và con cá kiểem đều mang ý nghĩa biểu tượng gọi ra nhiều tầng nghĩa của tác phẩm. Đoạn văn tiêu biểu cho nguyên lí "tảng băng trôi" của Hê-minh-uê.